

4. ÜNİTE

DEVRİMLER ÇAĞINDA DEĞİŞEN DEVLET-TOPLUM İLİŞKİLERİ

126

TARİH 11

ARİF ÖZBEYLİ

10.02.2021

4.1. İHTİLALLER ÇAĞI (DEVRİMLER VE DEĞİŞİMLER)

XIX. Yüzyıl Sosyal Muhalefet Hareketleri

- ▶ **1830 İhtilalleri**
- ▶ 1815 Viyana Kongresi'nden sonra ortaya çıkan tutum, davranış ve siyasi uygulamalar, özgürlük düşüncelerini büyük ölçüde benimsemiş Avrupa toplumlarında otoriteye karşı tepki oluşmasına ve her alanda özgürlük düşüncesinin güçlenmesine neden oldu. Bu da 1830 İhtilallerinin meydana gelmesinde önemli bir rol oynadı. 1830 İhtilallerinin sebepleri arasında:

► Ekonomik hayatın gelişmesinin ancak siyasal alandaki liberalizm ile gerçekleşeceğine inanılması, Avrupa halklarında özgürlük arayışının gittikçe yaygınlaşması, **1815 Viyana Kongresi**'nden sonra **Metternich Sistemi** ile kralların özgürlük düşüncesini benimseyen Avrupa halkının üzerinde hakları kısıtlayıcı politika uygulaması, **1815-1830 yılları** arasında ülkelerin anayasal düzene geçmeleri ve kralların anayasayı kaldırmak veya anayasanın sınırlarını daraltmak istemesi, başka devletlerin egemenliği altındaki halklarda **milliyetçilik akımının** güçlenmesi, Almanya'da bilim ve felsefenin ilerlemesiyle Avrupa'ya **liberalizmin** yerleşmesi yer alır.

Die Regenerationsbewegung in der Schweizerischen Eidgenossenschaft 1830-33

- Hükümdarların kutsal hakları yerine, milletlerin egemenliği hâkim olmaya başladı. 1830 İhtilallerinde Batı Avrupa'da **aristokrat sınıf, burjuvazi sınıfına yenilmişti**. Bu tarihten sonraki elli yıl boyunca **hâkim sınıf bankerler, büyük sanayiciler, üst düzey devlet memurları ve büyük burjuvaziler** olacaktır.

- 1830 İhtilalleri Fransa ve İngiltere’de **işçi sınıfının** siyasal yaşamda bağımsız bir güç olarak doğmasını da sağladı ayrıca Avrupa’daki mevcut ittifakların çözülüp yeni gruplaşmaların doğmasına yol açtı. 15 Ekim 1833’te gizli bir antlaşma ile **monarşiyi** savunan **Avusturya, Rusya ve Prusya** aralarında **Doğu Bloku**’nu, Nisan 1834’te Londra’da yapılan antlaşma ile de İngiltere, Fransa, İspanya ve Portekiz **liberalizmi** savunan **Batı Bloku**’nu oluşturdu.

► 1848 İhtilalleri

- Avrupa'da 1815-1830 yılları arasında yaşanan siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel gelişmeler le 1815 Viyana Kongresi'nin getirmiş olduğu düzen, 1848 İhtilallerini de beraberinde getirdi. 1848'e doğru toplumlar birbirleri ile kaynaşırken devletler arası ilişkilerde de değişimler yaşandı.

- Avrupa'da 1815-1830 yılları arasında yaşanan siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmeler 1830 İhtilalleri sonrasında güçlenmişti. 1848'den önce liberalizmin içerisinde yer alan fikirler ve kavramlar arasına anayasalı siyasal rejim, seçim hak ve hürriyeti ile basın hürriyeti dâhil olmuştu.

- Avrupa’da **sanayi** geliştikçe ve üretim arttıkça, ulaşım sorunu ortaya çıktı. Bu durumun çözümü için **demir yollarının** yapımına hız verildi. Ulaşım araçlarının gelişmesiyle **mesafeler kısaldı**. Bu durum toplumları birbirine yaklaştırdı ve **fikir akımlarının daha hızlı ve geniş alanlara yayılmasını sağladı**.

- Ekonomide yaşanan büyük değişim fikir bakımından da bazı sonuçları ortaya çıkardı. Sanayi Devrimi sonucunda **üretim artınca** Avrupa Kıtası'nda **yeni pazar** arayışlarına gidildi. **Milletlerarası ticaretin serbestçe yapılması fikri, liberalizme** güç kazandırdı.

- **Sanayi Devrimi**, birtakım problemleri de beraberinde getirdi. Şehirlerin **nüfusu arttı**. Buna bağlı olarak sanayi şehirlerinde **işçi sınıfı gittikçe büyüdü**. İşçilerin düşük ücretle çalıştırılması sefaleti de beraberinde getirdi.

- **1848 İhtilalleri**, 1830 İhtilalleri'ne göre daha etkili oldu. İmparatorlukların hâkimiyeti altında yaşayan milletlerin **bağımsızlık** için ayaklanmaları bu ihtilalleri yaygınlaştırdı. **Liberalizm, nasyonalizm ve sosyalizm** gibi fikir akımlarının insanlar arasında yayılması 1848 İhtilallerine güç kazandırdı.

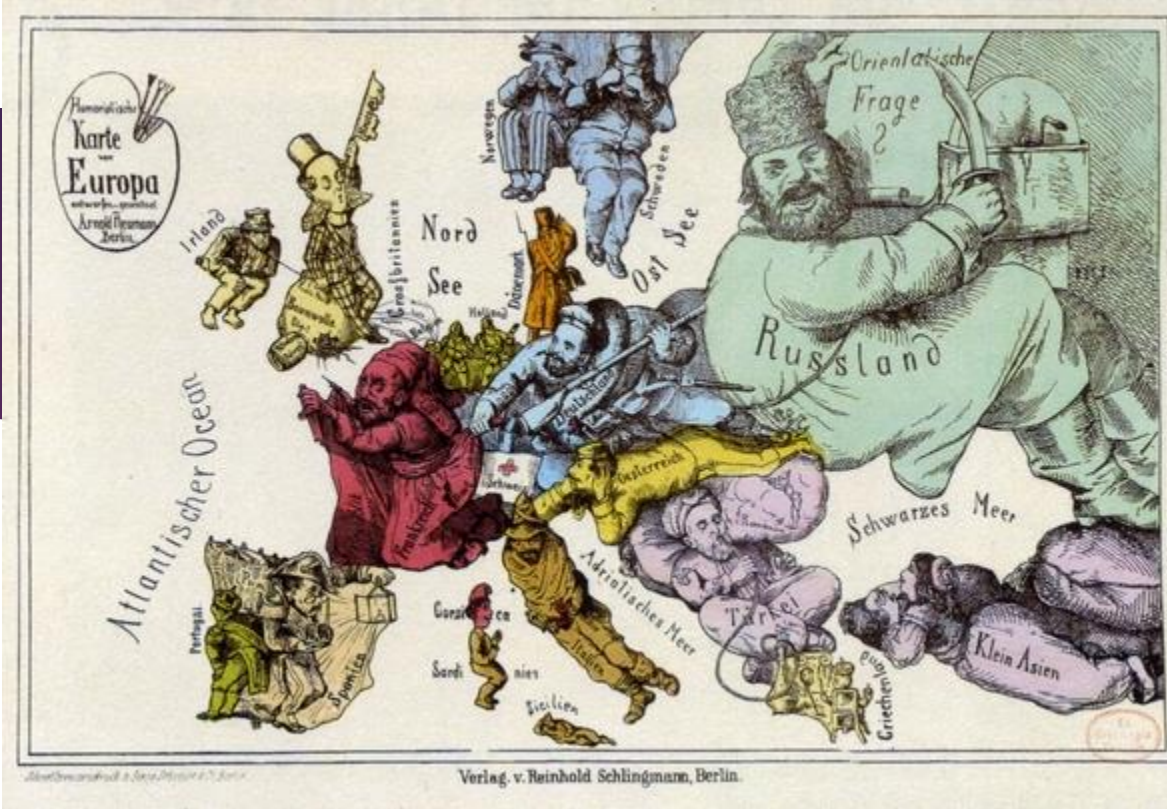

► Belçika, Hollanda, Danimarka, Sardinya ve İsviçre ihtilalleri ise özgürlüklerin güçlenmesini sağladı. Avrupa'daki bu ihtilallerin genel olarak başarısızlığı demokrasinin gelişmesini olumsuz etkilediyse de Avrupa'yı bir savaş alanı hâline gelmekten de korudu çünkü yenilikçi hareketlerin düşmanı olan Rusya bu tür ihtilal girişimlerine müdahale etmek için adeta fırsat kollamaktaydı.

► Avrupa'da yeni bir barış dönemine girilerek Avrupa uygarlığını geliştirecek yeni adımlar atıldı. Hükûmetler, ideoloji veya inançlar üzerinden değil güç ve gerçeklik üzerinden siyaset yapmaya başladılar. Devletler doğal düşman veya müttefik gibi davranışları sergilemek yerine kendi çıkarlarını gözettiler.

- Yararlı sayılabilecek her türlü ittifakın içerisinde yer aldılar. İhtilalden sonra iktisadi alanda bir refah dönemi meydana geldi. 1848 İhtilallerine karşı çıkan **Avusturya ve Rusya'nın zayıflaması** **İtalya ve Almanya'nın** siyasi birliklerinin de oluşmasını sağladı.

Modern Siyasal İdeolojiler

- Siyasal veya toplumsal bir öğreti oluşturan ve bir hükûmetin, bir partinin, bir grubun davranışlarına yön veren politik, hukuki, bilimsel, felsefi, dinî, moral ve estetik düşünceler bütününe “ideoloji” denir. 1815 Viyana Kongresi’nin getirdiği yeni düzen, birtakım modern fikir akımlarının da ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu akımlar: Marksizm, liberalizm, kapitalizm ve sosyalizmdir.

► Liberalizm

► Liberalizm, tarihsel kökeni **XVII. yüzyılın başlarına** kadar giden sosyal bir doktrin (öğreti) ve felsefedir. **Özgürlük, serbestlik anlamlarına gelen liberalizm**, insanların özgürlüğünü savunan bir düşünce sistemidir. XVII. yüzyılın başlarında liberal fikirlerin ortaya çıkmasında etkili olan dört sorun bulunmaktaydı.

► Bunlar:

- • Durağan sosyal yapı
- • Ekonomik faaliyetlerde yaşanan kısıtlamalar
- • Devletin elinde tuttuğu gücün yoğunluğu
- • Dinî tutuculuk

Liberalizmin Temel İlkeleri

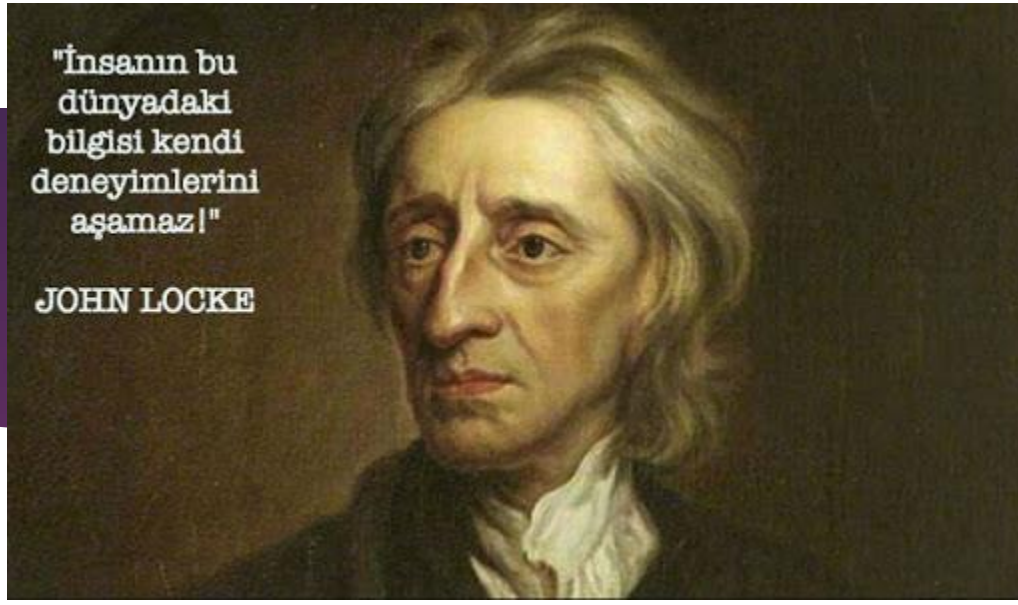
Liberalizmin
temel
ilkeleri
olarak;

- Sınırlı minimal devlet,
- Serbest girişim,
- Bireycilik,
- İnsan Hakları,
- Hukuka bağlı devlet,
- Özgürlük,
- İşbirliği gibi kavramlar sıralanabilir.

- ▶ Liberal düşünürler, bu dört soruna karşı şu düşünceleri savundular:
- ▶ • Tüm bireyler eşit haklara sahiptirler (**doğal haklar doktrini**).
- ▶ • Ekonomik faaliyetler ve özgürlüklerin önündeki sınırlandırılmalar kaldırılmalı (**rekabetçi piyasa ekonomisi**).
- ▶ • Keyfi yönetimler sınırlandırılmalı (**anayasal yönetim felsefesi**).
- ▶ • Din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılıp din ve vicdana ait hususların kişilerin özel alanına girdiği meseleler olduğu kabul edilmeli (**sekülerizm-laiklik**).

"İnsanın bu
dünyadaki
bilgisi kendi
deneyimlerini
aşamaz!"

JOHN LOCKE

- Bu fikirlerle gelişen klasik liberalizmi savunanlar XIX. yüzyılın ortalarında İngiltere’de iktidara geldi. Liberal akımın doğmasını sağlayanlardan biri **Thomas Hobbes**’tır . Liberalizmin siyasi bir teori olarak ortaya çıkmasında ise en büyük katkısı İngiliz filozof **John Locke** (**Con Lok**) yapmıştır.

J. Locke

D. Hume

A. Smith

K. Popper

F. Hayek

- John Locke'dan sonra XVIII. yüzyılda Adam Smith (Edim Simit) , Adam Ferguson (Edim Förgisin) ve David Hume (Deyvid Hüm) fikirleri ile liberalizme katkı sağladılar. David Hume ve Adam Smith'in çalışmaları ile birlikte ekonomik liberalizm kimliği de tanınmaya başlandı.

► Kapitalizm

- Kapitalizm, serbest piyasa ekonomisi veya serbest girişim ekonomisi olarak bilinir. Özel teşebbüse ve piyasa serbestliğine dayalı olan bir üretim sistemidir ayrıca üretim araçlarının özel mülkiyetine dayanan üretimle tüketimin pazar tarafından dengelendiği bir ekonomik sistem de denilebilir.

- Dolayısıyla üretim araçlarına sahip olan şirketlerin ürettikleri malları **arz-talebe** göre işleyerek bir pazarda sattıkları ekonomik sistemdir. Kapitalizmin temellerini ilk çağda bile görmek mümkündür ancak bir sistem olarak gelişmesi XVI. yüzyıldan sonradır. Tarım ekonomisine dayanan feodalizmin çöküşünden sonra **Sanayi Devrimi** ile **kapitalizm** ortaya çıkmıştır.

Kapitalizm İdeolojisinin Ortaya Çıkma Nedenleri

- ▶ • XIV ve XVII. yüzyıl arasında uluslararası ticaretin artması
- ▶ • Bankacılığın gelişmesi
- ▶ • Sermaye birikimine sahip yeni bir iş adamı sınıfının ortaya çıkması
- ▶ • XVI, XVII ve XVIII. yüzyıllardaki İngiliz kumaş sanayisinin büyümesi
- ▶ • Bilimin özellikle de gözlem ve tümevarım metodundaki gelişimin eski düzene olan inancı yıkması

- • Zenginleşen sanayi ve tüccar sınıfının (burjuvazi) XVIII ve
- XIX. yüzyılda kendi çıkarlarına uygun yeni bir düzen istemesi
- • Protestan Kilisesi'nin getirdiği sermaye biriktirmek anlayışını kapitalist girişim ruhu ile örtüşmesi

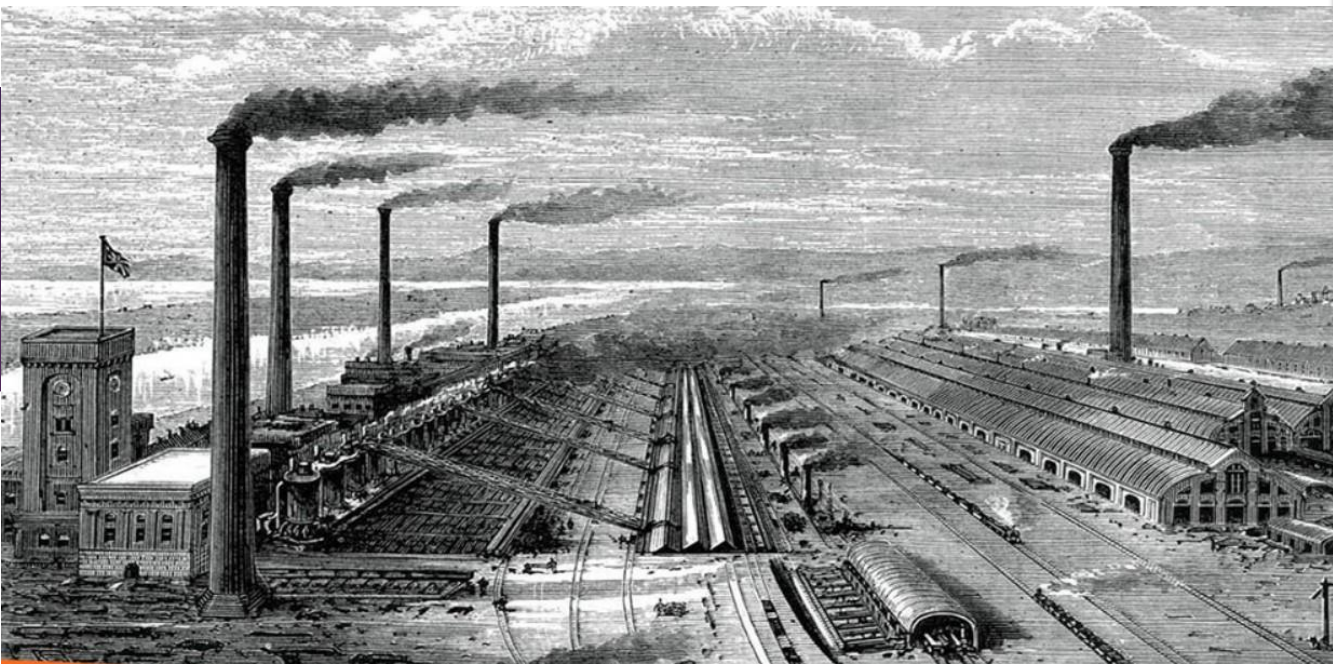
- Protestan Kilisesi'ndeki sermaye biriktirmek anlayışıyla tasarruf etmek, yatırım yapmak ve para kazanmak Tanrı uğruna yapılması gereken olgular hâline dönüştüler. Alman din sosyoloğu **Max Weber**, Protestan ahlakının kapitalizmin ruhunu oluşturduğunu öne sürdü. **Burjuvaziler**, dinî inanç olarak Protestanlık mezhebinin yayılmasına destek verdiler.

Max Weber

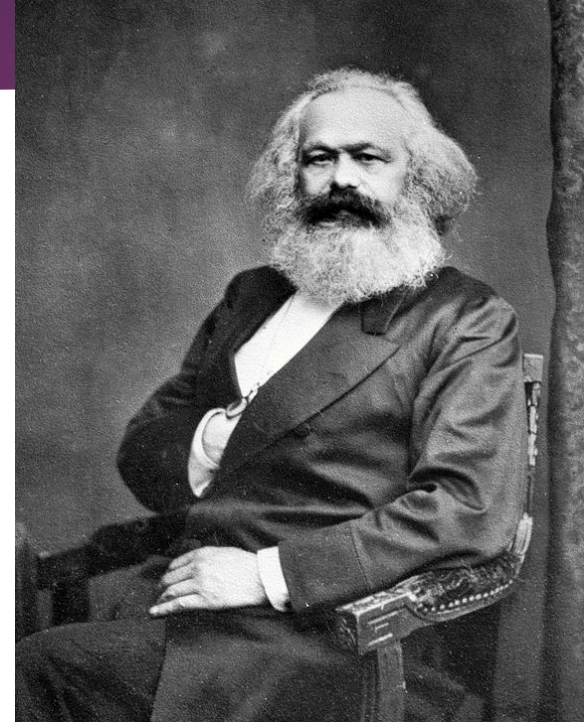
- Bu doğal olarak hem **servet birikimine** hem de kapitalizmin ruhuna uygun bir gelişmeydi. **Avrupa’da değerli madenlerin artması yüksek enflasyona neden oldu.** Bu durumdan faydalanan kapitalistler, **ekonomik ağırlığın devletten özel girişimlere kaymasını sağladılar.**

- XVIII. yüzyılda İngiltere’de başlayan **Sanayi Devrimi** **Almanya, Fransa ve ABD**’de büyük bir toplumsal değişime sebep oldu. Yüzyılın sonunda **nüfusun çoğunluğu fabrikalarda ve bürolarda çalışmaya başladı**. Büyük sanayi şehirleri oluştu. **Proletaryanın (işçiler)** haklarını korumak için sendikalar ve siyasi partiler ortaya

► Kapitalizme karşı sert eleştiriler yapıldı.

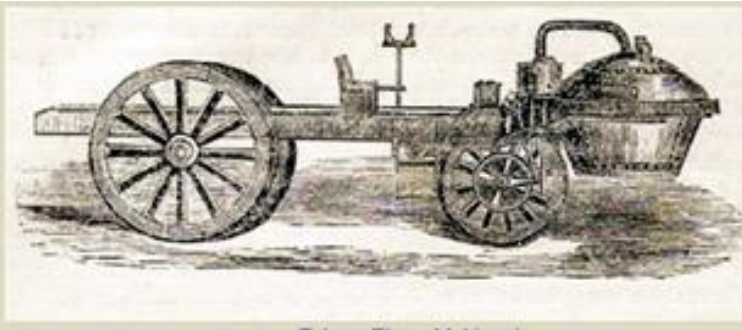
Eleştirenlerin başında Karl Marx (Karl Marks) ve Friedrich Engels gelmekteydi. Bu düşünürlerin eserleri, sosyalizm ve komünizm fikirlerinin kaynağı oldu.

Karl Marx (Karl Marks)

İplik Fabrikasından Bir Görüntü

Tohum Ekme Makinesi

Tek Motorlu Uçak

*Otomobil Fabrikasından
Bir Görüntü*

Buharlı Tren

- XIX. yüzyılda şirketler giderek büyümeye başladılar. Farklı sektörlerle ve iş kollarına biriktirdikleri sermayeyi aktararak yatırım yaptılar. **I. Dünya Savaşı kapitalizmin gelişiminde bir dönüm noktası oldu.** Altın standardının yerini **ulusal para birimleri** aldı.

- Bankacılık hegemonyası Avrupa'dan ABD'ye geçti. **Dünya Ekonomik Krizi (1929)**, kapitalizme olan bakışı da değiştirdi. İnsanlar kapitalizmin kısa sürede çökeceğine inandılar ama kapitalizm kendini yenileyerek varlığını devam ettirdi.

- Liberalizmin içeriğinde yer alan özel mülkiyet anlayışı, bireyciliği ön plana çıkarması, sözleşme hürriyeti, ekonomik yaşamda rekabete ve serbest piyasaya önem vermesi, serbest dış ticaretten ve sınırlı devlet müdahalesinden yana olması gibi fikirlerin kapitalizmde de var olduğunu göstermektedir. Kapitalizmin merkezinde birey ve bireysel menfaatler ön planda tutulmuştur.

► **Kapitalizmin amaçları arasında şunlar vardır:** En yüksek kârı elde edebilmek, bireylere serbest girişim yapabileceği hakları kazandırmak, üretim aşamasında devletin müdahalesini en asgari düzeye düşürmek, üretilen malları satmak ve ekonomiyi özel kesime bırakmaktır. Özel teşebbüslerin büyüyerek devam etmesi, teknolojide yaşanan gelişmeler, büyüyen sermaye artışı, büyük pazarların ve sanayi kuruluşlarının meydana gelmesi kapitalizmin günümüzde de yaşamasına imkân tanımıştır.

Sosyalizm

- Sosyalizm, kapitalizme bir tepki olarak doğan ve kapitalizmin özel mülkiyet, piyasa ekonomisi ve kâr esasına karşı çıkan bir ideolojidir. Sosyalizmin amaçları arasında sermaye sahipleriyle işçiler arasındaki eşitsizliği giderme, servet ve refah farklarını ortadan kaldırma, üretim araçlarını toplumun mülkiyetine geçirme, özel mülkiyet yerine kolektif mülkiyeti oluşturma, toplumda sınıf farklılıklarını ortadan kaldırma yer almaktadır.

- Fransız İhtilali ve Sanayi Devrimi sonucunda siyaset ve sanayi alanında gerçekleştirilenler, Avrupa'da yeni bir sosyal, siyasal ve ekonomik sistemi ortaya çıkardı. Kapitalist üretim, işçi sınıfını örgütlü siyasi bir güce dönüştürdü.

- **Fransız İhtilali**'nin getirmiş olduğu eşitlik ilkesinin yeterli olmadığını dile getiren bazı yazarlar **1815 yılından** itibaren tam eşitliğin gerçekleşebilmesi için ekonomik eşitliğin de olması gerektiğini savundular. Sosyalizm ideolojisi doğmaya başladı.

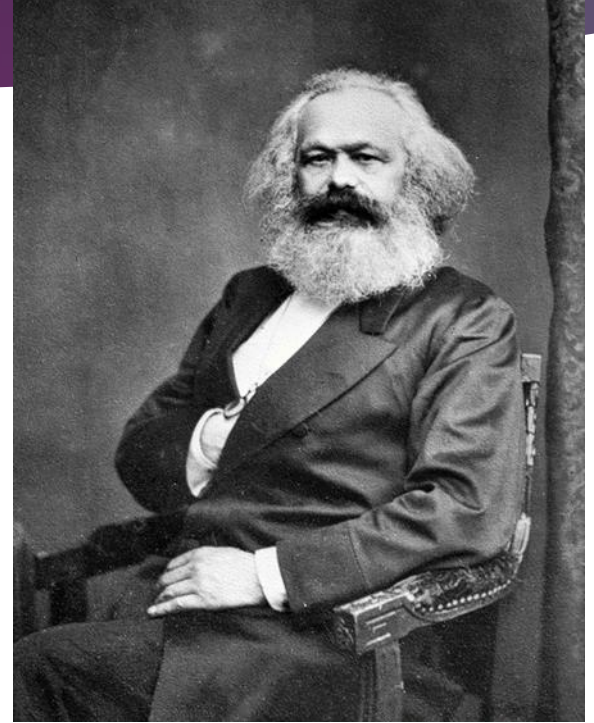
SOSYALİZM

- Sosyalizm; bireyciliğe, liberalizme karşı duyulan sosyal ve iktisadi tepkinin sistemleştirilmesinden doğan bir iktisadi görüş ve düşünüş tarzıdır.
- Bütün mallar ve her türlü üretim araçlarını devletin elinde toplayıp ferdi mülkiyeti ortadan kaldıran sosyal ve politik bir düzendir.

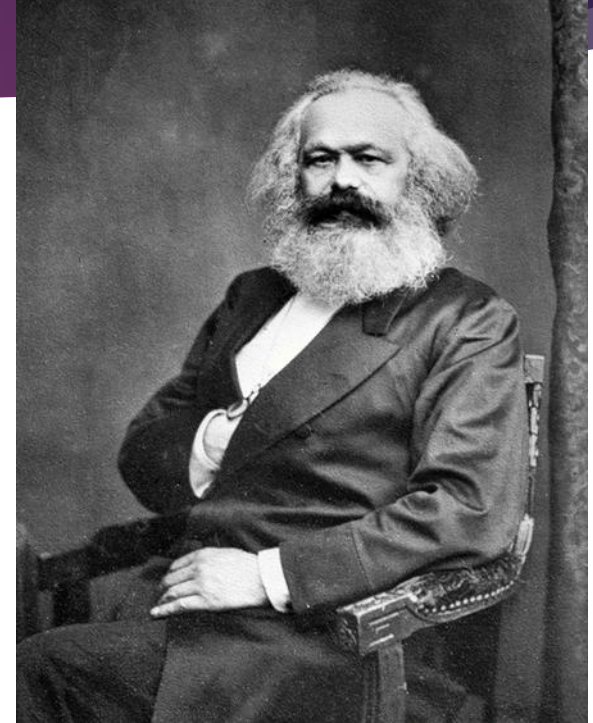

► Sosyalistler toplumdaki bu eşitsizliğin nasıl ortadan kaldırılacağına yönelik ortak fikir üretmeyip sürekli tartıştılar. Bu durum, sosyalizmin liberalizm gibi kitleleri etkilemesine engel oldu. **Sosyalizm** XIX. yüzyıl boyunca yalnızca fikrî planda kaldı.

► Sosyalizmin en önemli simalarından olan **Karl Marx** ile sosyalizm, farklı bir boyut kazandı. **Karl Marx** klasik Alman felsefesini, Fransız sosyalizmini ve İngiliz siyasal düşüncesini bir araya getirmiş ve kendi sosyalizm anlayışını oluşturmuştu.

► Üretim araçları kamuya ait olduğundan tarihsel olarak kapitalizmden sonra kesinlikle sosyalizmin geleceği iddiasında bulunuyordu. **Karl Marx**, kendi sosyalist sistemini **işçi sınıfına dayandırdı** ve bütün dünya işçilerinin örgütlenmesine çok önem verdi.

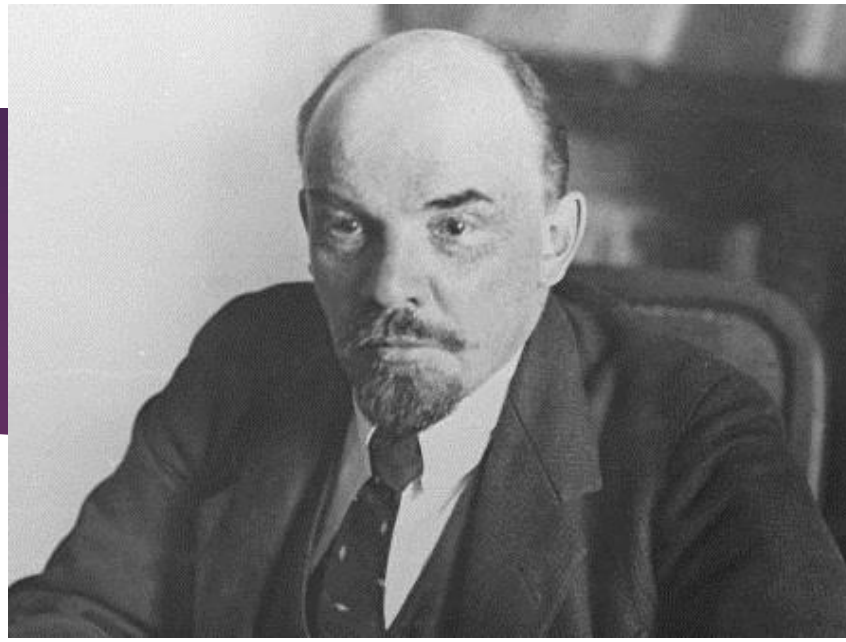

- Bu dođrultuda yapılan çalıřmalar sonucunda **I ve II. Enternasyonaller (Uluslararası İřçi Federasyonu)** kuruldu. Bu enternasyonaller iřçi birliđini sađlayamadıkları gibi sosyalist dūřūncede de birlikteliđi sađlayamadılar. sosyalist dūřūnceyi daha da parçaladılar.

► Sosyalizm, farklı coğrafi bölgelerde farklı dönemlerde ortaya çıktı, gelişti ve etkisini zamanla yitirdi. Sosyalizmin İngiltere’de gelişmesi **Sanayi Devrimi**’nin ortaya çıkarttığı sosyal ve ekonomik sonuçlara dayalıydı. Fransız sosyalizmi hürriyet, adalet, eşitlik ve demokrasi gibi ihtilalin getirdiği kavramlar etrafında şekillendi.

Sosyalizminin Fransa’daki en önemli savunucusu **Henri de Saint Simon**’dur.

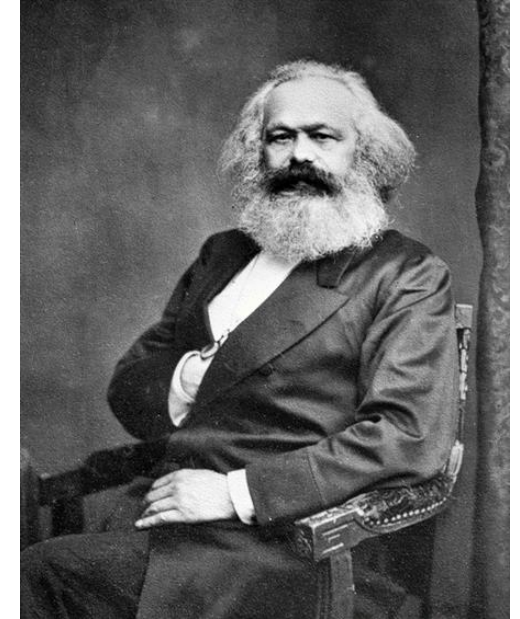

- Dünyadaki ilk sosyalist devrim 1917'de Vladimir Ilyich Lenin liderliğinde Rusya'da gerçekleşti. II. Dünya Savaşı'ndan sonra sosyalizm yayılarak Doğu Avrupa, Uzakdoğu, Latin Amerika ve pek çok üçüncü dünya ülkelerinde yönetime gelme imkânı buldu.

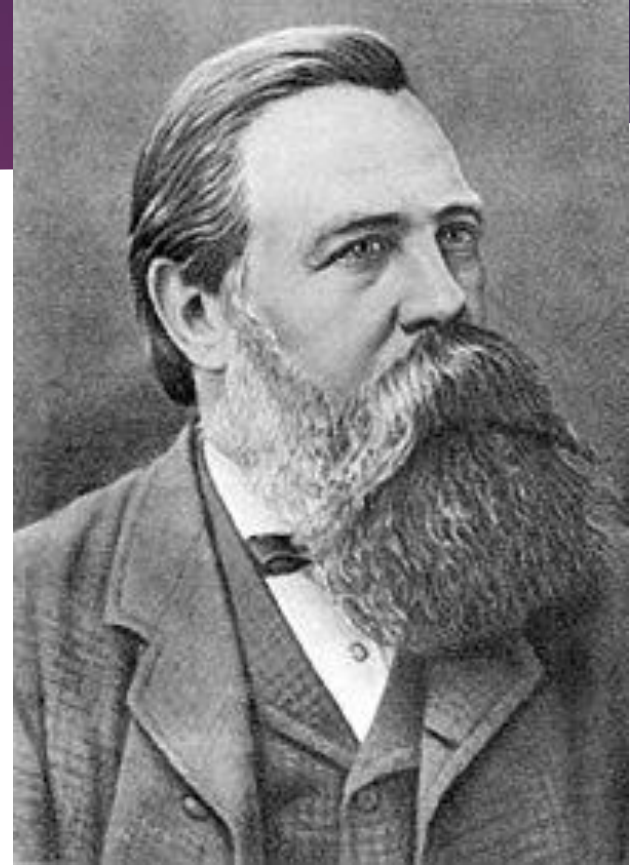
Marksizm

- Bilimsel sosyalizm olarak da adlandırılan **Marksizm**, **Karl Marx** ve **Fredrich Engels** tarafından ortaya atılan bir fikir akımıdır. Marksizm, ekonomik ve toplumsal olguların değişmesini sağlayan yasaları, kapitalist düzenden yeni düzene nasıl geçileceğini ortaya koyan düşüncedir.

Karl Marx

► İşçi sınıfını ön plana çıkaran **Karl Marx**, bu sınıfa kapitalizmi yıkıp yeni bir düzeni oluşturma görevi verir. **Marksizm**'de irade, bireylere veya belirli bir gruba değil, işçi sınıfına verilmiştir.

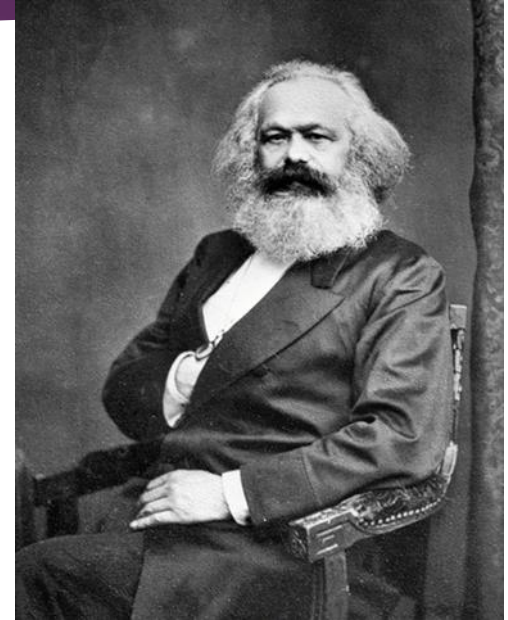
Friedrich Engels

► İngiliz klasik iktisadının temelindeki tezlere yönelttiği eleştiriler **Marx**'ın en önemli eserleri olan **Kapital**'deki düşüncelerini temellendirir.

Marksizm sadece bir **iktisat teorisi** veya **siyasal bir program değildir**.

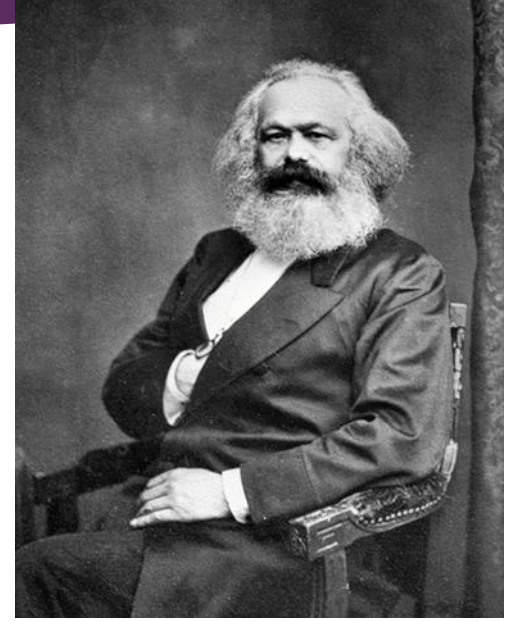
Bütüncül, devletin olmadığı yeni bir dünya öngören bir ideolojidir.

Sosyalist teoriler içinde en etkili olanı, Marks'ın ileri sürdüğü teori olmuştur.

► **Marks**'a göre kapitalist piyasadaki sermaye sahipleri, işçilerin emeğine ücretlerini vermeden el koyuyordu.

Kapitalist piyasa sistemi, işçileri sömürüyor ve işçilerin büyük bir kısmına refah sağlamıyordu. Kapitalizm sadece kapitalistlerin refahı için çalışıyordu. Marksizm'e göre işçi sınıfı, bir sınıf mücadelesi verecek ve kapitalist sistem bu devrimle yıkılacaktı.

Siyasi İdeolojilerin Toplumsal Etkileri

- Modern siyasal ideolojiler yalnızca fikir aşamasında kalmamış, bir takım toplumsal etkilere de yol açmıştı. **Liberalizm**, içerisinde barındırdığı fikirler ile halkın mutlak ve sınırsız yönetme gücüne sahip kralların yönetimine karşı çıkmalarını sağladı. **1789 İhtilali** ile toplumlar kralların mutlak gücüne dayalı düzenlerini yıkmaya başladı.

► 28 Ağustos 1789'da İnsan ve Vatandaş Hakları Bildirisi'nin yayımlanması ile egemenliğin millete ait olduğu, insanların hür ve eşit doğduğu, kişilerin din ve vicdan özgürlüğüne sahip olduğu gibi ilkeler kabul edildi. Avrupa'da kral ve halk arasında meydana gelen mücadeleler sonucunda anayasalar oluşturuldu. Fransa'daki liberalizmin kendi ülkelerine sıçramasından korkan diğer Avrupalı devletler Fransa'ya karşı savaştılar.

- Bu savaşlar, liberalizmin halk arasında yayılmasını engelleyemedi, aksine **liberalizmin** yayılmasını hızlandırdı. Avrupa'daki krallar vatandaşlarını eski düzene göre yönetmeye kalkınca **1818-1822**, **1830 ve 1848** yıllarında üç devre hâlinde ayaklanma ve ihtilaller yaşandı. Böylece XIX. yüzyılın ikinci yarısında Avrupa'da birçok devlette anayasalı bir yönetim modeline geçildi.

► **Liberalizm** hareketi Avrupa'da insanları Cumhuriyet idaresiyle yönetilme fikrine de ulaştırmıştır. Hükümdarların otoritesine karşı **1820'li** yıllarda başlayan **muhalefet hareketleri** insanları tekrar Fransız İhtilali'ne yöneltmiş ve Cumhuriyet modelinin akıllarda yer bulmasını sağlamıştır. **1830 İhtilallerinde** Fransa da bu Cumhuriyet idaresi için mücadele verilmiştir.

► Avrupa’da **Napolyon Savaşları** bittikten sonra ekonomi hızlı bir gelişme gösterdi. **Liberal düşünceler ekonomi alanına da yansdı.** İş adamları ve sermayedarlar ekonominin önündeki en büyük engel olarak hükümdarları gördüler. Hükümdarların izlemiş olduğu **ekonomik sınırlamalardan** rahatsız oldular. Bu durum da ekonomik özgürlüğün ancak siyasi liberalizm ile olacağına olan inancı arttırdı.

- **Liberalizm** Avrupa'da **güzel sanatları** da etkiledi. **Güzel sanatlarda** tabiat ile tabiattaki şekilleri özgürce kullanmayı ilke edinen **Romantizm** akımının doğmasına yol açtı. Liberalizm dinî alanda da etkisini hissettirdi. Liberaller, halka din ve vicdan hürriyetinin devlet tarafından verilmesi için çaba gösterdiler.

- **Liberalizm ve sosyalizm** ideolojileri birbirleri ile zıt görüş içinde olmalarına rağmen halka **basın, din ve eğitim özgürlüklerini** kazandırmada etkin bir rol oynadılar. Avrupa'da ticaret **kapitalizminin** yaşandığı XV ve XVIII. yüzyıllar arasında **köylerden kentlere doğru göçler meydana geldi.**

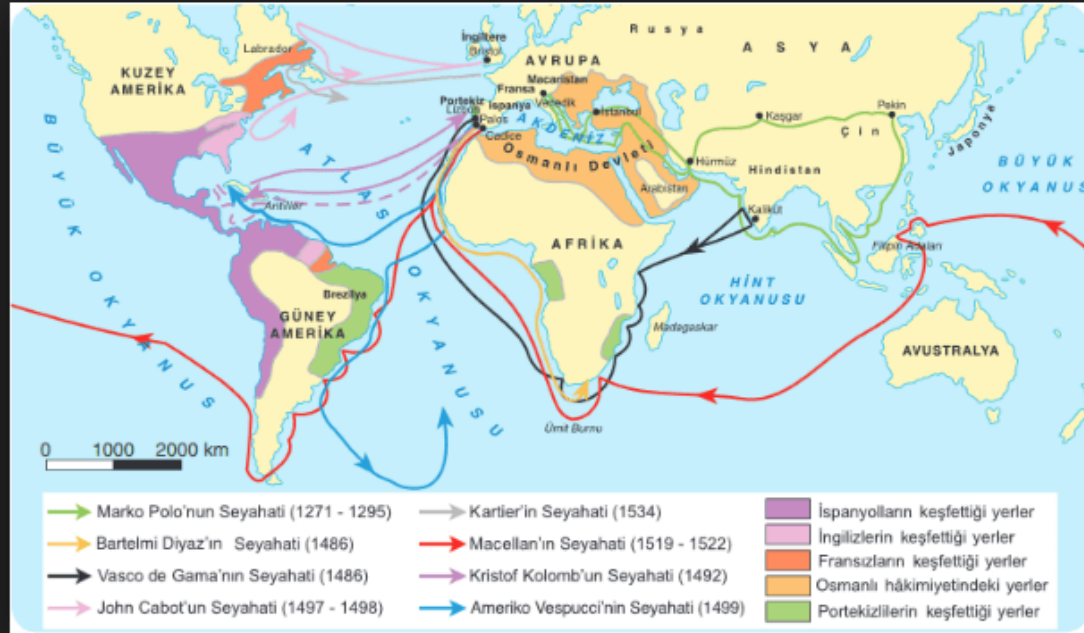

- Kentlerde insanlar küçük ölçekli imalathanelerde çalışmaya başladılar. **Kentler zamanla büyüdü.** Ana bir kentin etrafında diğer kentler ulusal sınırları belirledi. Böylece feodal yapıdan çıkılarak bir ülke hâline gelindi.

- Kapitalist ekonomik politikalar neticesinde feodal yapıdan kurtulan çiftçiler bu yeni kapitalist sistemde kendi mülklerine sahip oldularsa da zamanla mülkleri ellerinden gitti. Köylülerin birçoğu kentlere yerleşti ve bu köylerdeki işletmeler zamanla daha geniş ve pazarda yer bulan büyük işletmelere dâhil oldu.

Coğrafi Keşifler Haritası

- XVI. yüzyıldan itibaren **Coğrafi Keşifler**'le kapitalizm için gerekli olan **servet** biriktirildi. Bilimsel gelişmeler, **üretim araçlarındaki gelişmeler ve ulaşım-dağıtım** araçlarındaki ilerlemeler **Sanayi İnkılabı**'na yol açtı. Sanayi İnkılabı da Avrupa'nın yeni **egemen sınıfı** olarak **tüccarlar ve sanayicileri** ortaya çıkardı.

- Kapitalist anlayışa sahip olan Avrupa'nın güçlü devletleri sahip oldukları sermayeleri ile **güçsüz olan ülkelerin kaynaklarını paylaşmak için yarış içerisine girmişlerdir**. Böylece yeni **sömürgeler** elde etmişlerdir. Sanayi İnkılabı ve bu devrimin üretim tekniklerine getirdiği yenilikler ile **daha az maliyetle daha çok ürün elde edilmeye** başlandı.

- Bu ürünlerin fazlasını da kapitalist devletler yeni pazarlar bularak satmaya başladılar. **Sanayi İnkılabı**'nın getirdiği **büyük ölçekli fabrikalar** daha fazla **işçiyi** gerekli kıldı. İnsanlar çok zor şartlar altında buralarda çalıştırıldı. Artık toplumda bir **işçi sınıfı** ortaya çıkmıştı. İşçilerin haklarının savunulması için de **sendikalar** ortaya çıktı.

► XIX. yüzyılda işçi hakları ve hürriyet için Avrupa'da çok kanlı devrimler meydana gelmiştir. Kapitalizm genel olarak insanlara parlamenter rejim imkânı sunmuş, din ve vicdan hürriyeti tanımış ve ticarete bireysel girişimlere ve mülk edinmeye imkân vermiştir. Kapitalizm, bu olumlu yanlarının yanı sıra eşit olmayan bir servet ve gelir dağılımı da sunmuştur. Kapitalist gelişmeler işçi ve sermaye sınıfları arasında derin bunalımlara ve çatışmalara yol açtı.

- **Sanayi İnkılabı**'nın işçilere sunduğu hayat şartları (günde 12 saatten fazla çalışma, işçi kazalarının çokluğu, sağlıksız çalışma ortamları, ücretlerin azlığı, kötü beslenme, çocuk ölümleri, hastalıklar, işsizlik ve ekonomik bunalım) XIX. yüzyılda toplumsal sorunlara yol açtı. Bu durum liberalizm ve kapitalizmin karşısında işçi sınıfının ideolojileri olan sosyalizm ve Marksizm'in doğmasına neden oldu.

- **Sosyalizmin** etkisi ile İngiltere’de işçi örgütlenmesine izin verildi. 1837 ve 1839 yılları arasında yaşanan işçi hareketleri sonucunda sendikal faaliyet başladı (1851). Bu gelişmenin ardından 1864’te Londra’da Uluslararası İşçi Birliği kuruldu. Diğer Avrupa ülkelerinde de birtakım gelişmeler yaşandı. **Almanya’da sendika merkezleri kuruldu ve Fransa’da işçilere sendika kurma hakkı verildi.**

- Avrupa'da liberal fikirleri savunan devletler, **işçi ve sermaye sahiplerinin** arasına girerek kapitalist sistemin özüne dokunmadan **işçilere bazı haklar** tanıdı. Çalışma düzeni, gelir bölüşümü ve kamu alanında çalışan insanlar lehine bir takım düzenleme ve iyileştirme yaparak ekonomik yaşamda etkin bir rol oynadılar.

► **Marksizm'in** en büyük siyasi ve toplumsal etkisi XX. yüzyılda ortaya çıktı. Bazı ülkelerde sosyalist ve komünist devrimlerin yaşanması sonucunda Marksizm devlet yönetimlerine egemen oldu. İlk olarak **Vladimir Lenin** önderliğinde Rusya'da, 1917 yılında sosyalist devrim yapıldı. Daha sonra bir diğer komünist devrim olan “**Büyük Proleter Kültür Devrimi**”, 1966- 1976 yılları arasında **Mao Zedong** liderliğinde Çin'de ortaya çıktı. SSCB egemenliğine bırakılan Doğu Avrupa ve Balkanlar'daki ülkeler de komünizm yönetimine dâhil oldu.

Mao Zedong

- 1939-1945 yılları arasında komünist ülkelerin sayısı Rusya ve Çin de dâhil olmak üzere otuz altıya çıktı. Modern siyasi ideolojiler toplumların dinî hayatını ve bilime bakışını etkiledi. Dinin toplum üzerindeki baskısının azalmasıyla Liberal toplumlardaki dinî müsamaha arttı.

- Demokrasinin geleceği için dinî hayat, insanların özel hayatlarıyla sınırlandırıldı. **Liberal düzen**, dinlere karşı değildi. Liberalizm kendi sistemini güçlendiren kamu ve özel ayırımına saygı gösterdiği müddetçe **dine müdahale etmedi**.

-

- **Marksizm ve sosyalizm** ideolojilerinde dinin herhangi bir olumlu fonksiyonunun olmadığı savunuldu. Sosyalistler, kapitalizmin dinin pratikteki uygulamalarını aşındıracağını ve zamanla dinin toplumlar üzerindeki etkisinin ortadan kalkacağını öne sürdü. Bundan dolayı sosyalizm ve Marksizm'in dine karşı özel bir strateji geliştirmesine gerek olmadığı görüşü hakim oldu.

- Dünya genelinde modernleşme süreciyle beraber insanın kutsalla olan bağı zayıfladı. Yaşamın anlam ve amacı yalnızca dünyaya özgü tüketime indirgendi. **Evrensel değerlerle birlikte millî kültürel değerler de erozyona uğradı.** Değerlerde yaşanan aşınma ve ahlaki çöküntü toplumsal pek çok sorunu ortaya çıkardı.

Mutlak Monarşiden Anayasal Monarşiyeye

- ▶ XVIII. yüzyılın sonlarına doğru Avrupa bir ihtilaller dönemine girdi. Bu yüzyılda yaşanan Amerikan ve Fransız İhtilali'yle başlayan süreç, Avrupa'da 1830 ve 1848 ihtilalleriyle kapandı. Bu süreç insanlar için vazgeçilemez birtakım ilkelere ve değerlere anayasalarda yer verilmesini sağladı. 1787 Amerikan Anayasası ve 1789 Fransız İhtilali, iktidarı sınırlandırmanın tek yolunun iktidarı siyasi kurumlar aracılığıyla dengelenmek olduğunu öğreten bir süreç oldu.

► Bu dönem ayrıca “**anayasa**” kavramının da içeriğinin yeniden belirlenmesini sağladı. Anayasa, ayrıcalıklı sınıfın kral karşısında yitirdiği konumunu tekrar elde etmesi için gerekli bir araçtı. **Burjuvaziler** için ise anayasa eskimiş yapıları kaldırıp ulusal egemenliği getirecek bir süreçti. **Anayasal gelenek ilk defa İngiltere’de başladı.** Sınıflar arasında yapılan mücadeleler, iktidarın gücünü **aristokrasi ve burjuvazi** arasında paylaştırdı.

- İngiltere'nin anayasa geleneğinin Avrupa Kıtası'ndan Amerika Kıtası'na gelmesi **İngiliz kolonileri** aracılığıyla gerçekleşti. Amerika'daki bağımsızlık savaşı sırasında ilan edilen **“Amerika Bağımsızlık Bildirgesi”** de Fransa'yı etkiledi.

- Fransa’da **mutlak monarşi** yönetimine karşı tepkiler başladı. Ekonomik olarak güçlenen burjuva sınıfı soyluların sahip olduğu siyasal haklardan mahrumdu. Güçlenen bu sınıf, soylular ile arasındaki eşitsizliğin kalkmasını istedi.

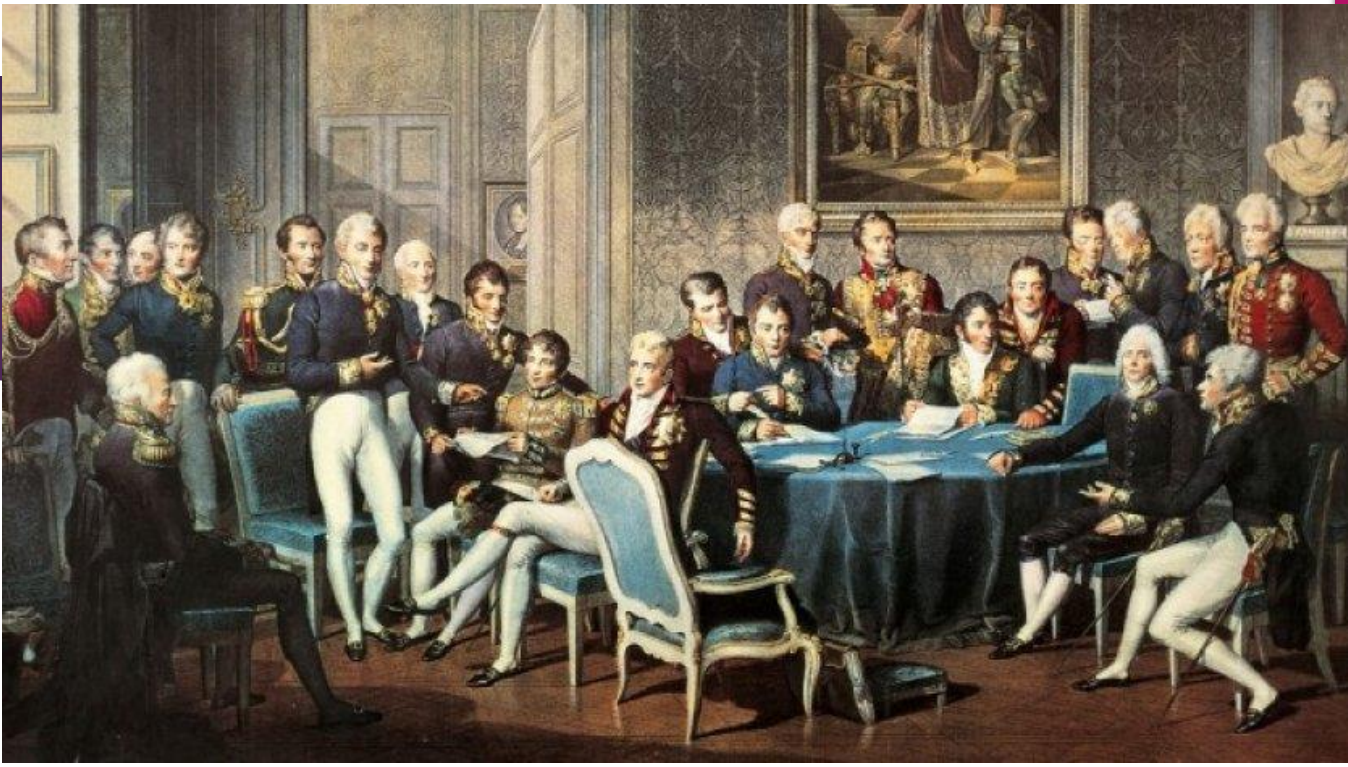
- **Burjuva sınıfı işçi ve köylülerin** desteğini alarak Fransız İhtilali'ni başlattı. Fransa merkezî bir krallık olmasına rağmen ülkede feodal düzen, toplumsal ilişkilerin belirleyicisi konumundaydı. **Kral**, feodal yapıyı ortadan kaldırmak yerine onları kullanıyordu. Bu durum **Fransız burjuvazisi** için olumsuz bir durumdu çünkü toplumda hâlen dinî ve aristokratik ayrıcalıklar çok güçlüydü.

- Bu durumda burjuvazi için yapılacak tek bir şey vardı. O da halkın desteğini almak ve söylemlerini daha demokratik bir çerçeveye taşımaktı. 1789 Fransız İhtilali ile İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi ilan edilerek yeni bir anayasa hazırlandı. Anayasa, krallığı kaldırmadığından mutlak monarşiden anayasal monarşiye geçilmiş oldu. Fransız İhtilali ile yıkılan mutlak monarşiden sonra orta sınıf, halkın elindeki kontrol dışı güçle karşı karşıya kaldı.

- İhtilalden sonra **mülkiyet karşıtı sosyalistler** de faaliyetlerini yaygınlaştırdı. İhtilal gittikçe tehlikeli boyutlara ulaştı. Avrupa'da ilk kez bir kral ve kraliçe idam edildi. Bu olayın yankıları büyük oldu. Avrupa'nın monarşi ile yönetilen devletleri **Fransa'ya karşı ittifaklar** oluşturdu.

- Napolyon yönetimi ile Avrupalı devletler arasında süren savaşlar neticesinde toplanan Viyana Kongresi'yle Avrupa'nın bozulan düzenini tekrar eski hâline getirebilmek için **Metternich Sistemi kabul edildi (1815)**. Bu sistemle liberal akımlar ortadan kaldırılmak istendi fakat 1830 ve 1848 ihtilalleri Metternich Sistemi'nin sonu oldu. 1848 İhtilalleri'nde Fransa'da kral iktidarını zengin burjuvazilere dayandırdı.

- **Sanayi İnkılabı**'ndan sonra burjuvaziyi egemen yapan ekonomik sistem işçi sınıfını ortaya çıkardı. İktidarların **işçilerin sorununu** çözmek yerine onlara karşı **güç kullanması**, **özgürlüğü savunan liberallerle sosyalistlerin birlikte hareket etmesini sağladı**. Bu durum **özgürlükçü anayasaları** ortaya çıkardı. **Mutlak monarşilerin bir kısmı yıkıldı**. Bir kısmı da yönetim şeklini yumuşatarak **anayasal monarşilerle** yollarına devam etti.

tariheglencesi

Kanalıma abone olup, destek olabilirsiniz.